

Załącznik C

Wykaz dobrych praktyk dla wykonawców przedsięwzięć

Załącznik zawiera wyciąg z Katalogu dobrych praktyk działań utrzymaniowych, dodatkowych i robót hydrotechnicznych, zawierający wskazania adresowane do wykonawcy (a nie do projektanta) prac w wodach. Może być wykorzystany np. jako załącznik do warunków zamówienia na wykonanie prac. Samo przestrzeganie zawartych w tym wyciągu wskazań nie zapewnia jednak zgodności wykonywanych działań z wymogami dobrej praktyki – której elementem jest przede wszystkim ocena zasadności i celowości prac oraz ich właściwe zaplanowanie.

A. Przestrzeganie nadrzędnych założeń i warunków

- Przestrzegać wszystkich warunków nałożonych przez odpowiedni organ w decyzjach administracyjnych: decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, decyzji o warunkach prowadzenia robót z art. 118a ustawy o ochronie przyrody, zgodzie wodnoprawnej, zezwoleniu na odstąpienie od zakazów ochrony gatunkowej, zezwoleniu na usunięcie drzew lub krzewów.
- *Naruszenie warunków tych decyzji podlega odpowiedzialności karnej za wykroczenie lub karze administracyjnej.*
- Przestrzegać wszystkich wymogów dobrej praktyki ujętych w projekcie (specyfikacji) prac.
- W zakresie nieuregulowanym powyższymi decyzjami i założeniami, stosować zasady niżej wymienione. Dotyczą one także czynności pomocniczych wobec zasadniczych prac, np. dojazdu, parkowania sprzętu, lokalizacji zaplecza prac, składowania materiałów.

B. Oszczędne wykorzystanie terenu i elementów przyrodniczych

Zgodnie z Prawem ochrony środowiska, *Kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko, jest obowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu; Kto podejmuje działalność, której negatywne oddziaływanie na środowisko nie jest jeszcze w pełni rozpoznane, jest obowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze (art. 6). Przy prowadzeniu prac budowlanych dopuszcza się wykorzystywanie i przekształcanie elementów przyrodniczych wyłącznie w takim zakresie, w jakim jest to konieczne w związku z realizacją konkretnej inwestycji, Jeżeli ochrona elementów przyrodniczych nie jest możliwa, należy podejmować działania mające na celu naprawienie wyrządzonych szkód, w szczególności przez kompensację przyrodniczą (art. 75). Art. 125 ustawy o ochronie przyrody stanowi, że rośliny, zwierzęta lub grzyby, a także ich siedliska, nieobjęte formami ochrony przyrody mogą być niszczone lub zabijane jedynie w konkretnych celach wymienionych w ustawie. Niepotrzebne niszczenie jest wykroczeniem z art. 131 pkt 13 ustawy. Ustawa o ochronie zwierząt w art. 6 określa zamknięty katalog możliwych przesłanek zabijania zwierząt kręgowych (także dziko żyjących), a także zabrania ich umyślnego ranienia, okaleczania, świadomego zadawania bólu lub cierpień, odcinania od dostępu do pokarmu i wody, kwalifikując to jako przestępstwo.*

- Nie wykorzystywać terenu szerzej niż to niezbędne. Wykorzystywany teren po zakończeniu prac przywrócić do stanu pierwotnego.
- W przypadku prowadzenia prac z brzegu, wykorzystywać do tego tylko jeden brzeg rzeki, pozostawiając drugi nienaruszony.
- Prowadzić prace jak najkrótszymi odcinkami (nie na dłuższych odcinkach jednocześnie).

- Nie niszczyć bez uzasadnionej i ewidentnej potrzeby żadnej roślinności, zwierząt ani ich siedlisk (np. nieuzasadnionym jest wycinka drzew i krzewów tylko w celu ułatwienia przeprowadzenia przedsięwzięcia, np. dojazdu sprzętu do ciek w celu przeprowadzenia odmulania mechanicznego).
- Nie dopuszczać do uszkodzania pozostających drzew i krzewów (także ich systemów korzeniowych). W razie potrzeby zabezpieczać je przed uszkodzeniem na czas wykonywania prac.
- Jeżeli dla wykonania prac konieczne jest udrożnienie dojazdów, należy przywrócić ich niedrożność po zakończeniu prac.
- O ile założenia prac wyraźnie nie zakładają inaczej, przycinać drzewa w miarę konieczności zamiast ich usuwania (dotyczy także martwych drzew w nurcie rzeki).
- Przed ewentualnym usunięciem wykrotów lub złomów drzew, zapewnić protokolarne oględziny zgodnie z przepisami o ochronie przyrody.
- O ile założenia prac wyraźnie nie zakładają inaczej, pozostawić nienaruszone:
  - zadrzewienia i zakrzewienia, drzewa martwe, karpki drzew;
  - roślinność na brzegu i w wodzie;
  - podcięcia erozyjne brzegu, potencjalne ukrycia ryb pod brzegiem, nory zwierząt w brzegu;
  - naturalne wyspy;
  - rumosz drzewny w rzece (w razie przypadkowego wydobycia, zwrócić do rzeki, można wykorzystywać do kierowania nurtu);
  - kamienie i żwir w rzece (w razie przypadkowego wydobycia, zwrócić do rzeki, można wykorzystywać do kierowania nurtu);
  - przegłębienia koryta (stanowiące m. in. schronienie dla organizmów wodnych podczas niżówek);
  - odsypy i namuliska.
- O ile założenia prac wyraźnie nie zakładają inaczej, oszczędzać i zachowywać wszystkie nieregularności głębokości i linii brzegowej ciek.
- Wykluczyć pozostawianie jakichkolwiek odpadów. Po zakończeniu prac, sprawdzić teren pod tym kątem i usunąć wszystkie ewentualne odpady. Wskazane jest także usunięcie w miarę możliwości odpadów rozproszonych, zalegających na terenie objętym pracami już przed ich rozpoczęciem.

C. Prowadzenie prac

- Jeśli założenia i warunki prowadzenia prac wyraźnie nie zakładają inaczej, unikać prowadzenia prac w okresie od 1 marca do 15 sierpnia.
- Technika wykonania powinna gwarantować jak największą precyzję, np. w sytuacji gdzie to możliwe ręczne wykonanie prac powinno być preferowane przed wykonaniem mechanicznym.
- Prace należy prowadzić tylko w porze dziennej, z maksymalnym ominięciem pory porannej i wieczornej.
- Bezpośrednio przed rozpoczęciem prac, wypłoszyć zwierzęta z zagrożonego terenu, prac, np. przechodząc przez teren, który będzie skoszony. W razie potrzeby, w porozumieniu z użytkownikiem rybackim, zapewnić odłów i przeniesienie ryb z odcinka obejmowanego pracami. W przypadku prac silnie ingerujących w dno ciek (np. odmulanie, usuwanie roślinności wodnej) należy również zapewnić zebranie dużych bezkręgowców (szczególnie małży skójkowatych i raków z gatunków rodzimych) i ich przeniesienie poza teren prac.
- W innych przypadkach unikać niepokojenia zwierząt. W przypadku przypadkowego spłoszenia, pozwolić na spokojne oddalenie się.

- Zabezpieczyć miejsce prac przed dostępem zwierząt i narażeniem ich na niebezpieczeństwo, np. zabezpieczać miejsca prac ziemnych przed dostępem płazów, skarpy wykopów przed zagnieżdżeniem się brzegówek itp.
- Nie tworzyć miejsc pułapkowych dla zwierząt, np. wykopów uniemożliwiających wydostanie się zwierząt. Jeśli jest to nieuniknione, kontrolować takie miejsca dwukrotnie w ciągu doby i wydobywać zwierzęta.

D. Nadzór przyrodniczy i procedury reakcji

- Zapewnić ciągłą obecność kompetentnej osoby lub osób, potrafiącej ujawnić (zauważyć, wyszukać i rozpoznać) cenne elementy przyrodnicze, w tym gatunki chronione (dotyczy szczególnie: roślin, owadów, mięczaków, raków, ryb, płazów).
- Sprawdzać ewentualną obecność cennych elementów przyrodniczych bezpośrednio przed frontem prac. Dotyczy szczególnie: ewentualnych dziupli, gniazd ptasich na drzewach, gniazd pod mostami, wykrotami, nor, chronionej roślinności wodnej, chronionych dużych bezkręgowców (mięczaki, raki), ryb chronionych gatunków (także ikry, larw minogów) i ich siedlisk.
- Stale obserwować stan wód rzeki i stan elementów przyrodniczych oraz ich siedlisk w miejscu prac i poniżej (w tym ich reakcję na oddziaływanie prac).
- W przypadku nie przewidzianego wcześniej (nie potwierdzonego posiadaniem zezwoleniem na odstępstwo od zakazów) stwierdzenia gatunków chronionych, jeśli prace skutkowałyby: zniszczeniem, zabiciem, uszkodzeniem osobników, zniszczeniem (choćby nie zajętych) nor, gniazd, żeremi, tam; utrudnieniem dostępu do schronień; zniszczeniem jaj, skrzeku, kijanek, larw; zniszczeniem, uszczupleniem lub pogorszeniem siedliska, wypłoszeniem z miejsca noclegu, zimowania, rozmnażania się:
  - wstrzymać prace;
  - poczekać na rozstrzygnięcie sprawy przez zlecającego prace i odpowiedni organ ochrony przyrody (modyfikacja prac lub uzyskanie zezwolenia na odstępstwo od zakazów ochrony gatunkowej).

Także nieumyślne (np. nieświadome, wynikające z niezauważenia) niszczenie siedlisk lub ostoi, będących obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania zwierząt chronionych, a także niszczenie, usuwanie lub uszkodzanie gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień, stanowi wykroczenie podlegające odpowiedzialności karnej.

- Przypadkowo wydobyte zwierzęta niezwłocznie umieścić ponownie we właściwym dla nich siedlisku.

E. Minimalizacja oddziaływań

- Zapewnić sprawność sprzętu. Nie dopuszczać do wycieków paliwa, oleju, smarów ani innych substancji. W przypadku wystąpienia wycieków awaryjnych, dysponować w miejscu robót wyposażeniem do likwidacji ich skutków.
- Stosować najlepsze dostępne techniki ograniczające emisję hałasu. Nie dopuszczać do stosowania niesprawnych maszyn i urządzeń emitujących nadmierny hałas.
- Ścieki z zaplecza budowy gromadzić w zbiornikach bezodpływowych i wywozić w miejsca do tego przeznaczone.
- Wykluczyć możliwość sływania ciekami szczątków usuwanych roślin (np. części pokosu).
- Urobek z odmulania, wykoszenia, usuwania roślin, składować tak, by wykluczyć jego zmycie do cieków (także przy opadach, wezbraniach).

- Maksymalnie ograniczać zamulenie wody. W przypadku nieuniknionego występowania zamulenia poniżej miejsca wykonywanych prac, czasowo wstrzymywać prace na okres co najmniej dwukrotnie przekraczający okres wystąpienia zamulenia.
- W przypadku wystąpienia śnięcia ryb, wstrzymywać prace do wyjaśnienia przyczyn tego zdarzenia.
- Do nasadzeń i obsiewów stosować wyłącznie gatunki rodzime i właściwe dla danej doliny rzecznej i odpowiednich siedlisk naturalnych.